

УДК 334.758.4 (477.83):005.332.4
DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2021-40-11>

Маркович Н. В.

*кандидат економічних наук, в.о. доцента кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності Львівського національного аграрного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6725-1355>*

Markovych Nataliia

Candidate of Economics (PhD), Acting Associate Professor at the Department of Entrepreneurship, Trade and Exchange Activities Lviv National Agrarian University

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ ЛЬВІВЩИНИ: ОЦІНКА РІВНЯ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ

Анотація. У статті обґрунтовано методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності суб'єктів господарювання агробізнесу. Проведено фінансово-економічний аналіз діяльності аграрних формувань Львівщини в умовах євроінтеграції. Виокремлено чинники, які впливають на конкурентоспроможність товаровиробників на сучасному етапі економічного розвитку. Визначено, що формування конкурентних переваг аграрних формувань пов'язане з активізацією їхньої інноваційної діяльності, оптимізацією системи управління та організацією виробництва. Запропоновано напрями підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання на перспективу.

Ключові слова: конкурентоспроможність, аграрні формування, євроінтеграція, конкурентне середовище, ефективність виробництва, стратегічне управління, інновації.

Вступ та постановка проблеми. Підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва в Україні належить до пріоритетних завдань економічного розвитку національної економіки, що визначається особливим значенням аграрного підприємництва у забезпеченні продовольчої безпеки держави. Питання конкурентоспроможності аграрних формувань посилюється фактором членства країни у Світовій організації торгівлі, адже лише конкурентоспроможні суб'єкти господарювання можуть виробляти продовольчу продукцію відповідно до вимог міжнародних стандартів та використовувати переваги міжнародного співробітництва. При цьому вагоме значення має врахування регіональних особливостей функціонування суб'єктів господарювання. Саме конкурентоспроможність визначає їх місце та роль у територіальному поділі як у регіоні, так і в країні та за її межами. З іншого боку, основоположними чинниками конкурентоспроможності аграрних формувань виступають фінансово-економічна стійкість та безпека суб'єктів господарювання. На жаль, українській економіці властиві недосконалість інституційного забезпечення, економічна та політична нестабільність, високий рівень інфляції і, як наслідок, виживання агробізнесу. Таким чином, головним завданням забезпечення конкурентоспроможності аграрних формувань в умовах сьогодення виступає сукупність заходів, спрямованих на впровадження сучасних моделей управління підприємством, сприяння використанню новітніх комунікативних технологій, стимулювання виробництва якісної продукції, здатної витримати жорсткі умови конкуренції на європейському ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові засади щодо сутності конкурентоспроможності аграрних формувань сформовано в роботах багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Зокрема, вагомий внесок у розвиток теоретичних і практичних питань у цій галузі зробили закордонні вчені, а саме: Г. Азоев [2], І. Ансофф [4], М. Портер [10], А. Томпсон [14], Р. Фатхутдінов [15], Й. Шумпетер [16] та ін. Своєю чергою, такі вітчизняні

дослідники, як В. Андрійчук [3], В. Дикань [5], Ю. Лопатинський [1], Ю. Лупенко [6], М. Малік [7], І. Маркіна [8], Л. Мельник [9], П. Саблук [11], А. Стельмашук [13], І. Яців [17], сприяли розвитку категорії конкурентоспроможності та її основних економічних аспектів. Результати наукових досліджень цих учених є вагомими і значимими для сучасності, але залишається багато питань щодо її формування та збереження для багатьох аграрних формувань в умовах посилення глобалізаційних процесів, у тому числі на регіональному рівні.

Метою даної роботи є оцінка рівня конкурентоспроможності аграрних формувань Львівщини в умовах євроінтеграційних процесів, обґрунтування чинників, які впливають на конкурентоспроможність товаровиробників на сучасному етапі економічного розвитку, та визначення напрямів підвищення їхньої конкурентоспроможності на перспективу.

Результати дослідження. Розвиток ринкової економіки на засадах вільної конкуренції чітко визначив необхідність забезпечення стійкості конкурентних позицій аграрних формувань на ринку. При цьому посилення динамічності бізнес-середовища зумовлює зміщення пріоритетів ефективності діяльності економічних суб'єктів господарювання у бік забезпечення стабільності їх розвитку на перспективу.

Обґрунтування категорії конкурентоспроможності зайшло відображення у працях багатьох учених та економістів-практиків, що зумовило виникнення низки підходів до її трактування. Одні схиляються до того, що конкурентоспроможність – це довгострокова перспектива сталого розвитку підприємств, постійне зростання обсягу виробництва, розширення його асортименту з одночасним збутом продукції, здатність підприємства платити за зобов'язаннями, поточне фінансування господарської діяльності. Інші розуміють конкурентоспроможність як уміння підприємств пристосовуватися до турбулентних умов сьогодення, трансформувати свою діяльність, застосовувати її багатовекторність, протистояти несприятливим умовам середовища.

Відомий учений В.Л. Дикань надає перевагу системному підходу і розглядає конкурентоспроможність як змагання у сфері техніки, технології, організації виробництва й управління. Академік вважає, що це не жорстока боротьба, а компетентність, результатом якої є висока ефективність виробництва, яка забезпечує належну якість продукції та послуг, що надаються клієнтові за прийнятну для нього ціну. Прагнення зберегти конкурентоспроможність, таким чином, стає регулятором не лише виробництва, а й суспільних відносин на макроекономічному рівні [5, с. 48].

Ю.М. Лопатинський вважає, що умовах євроінтеграції практичне наповнення категорії конкурентоспроможності підприємства базується на принципах гнучкості та адаптивності діяльності, повсякчасного підвищення рівня інноваційності управління та виробництва, володіння інформаційними ресурсами, провадження соціально відповідальної діяльності. Таким чином, конкурентоспроможність підприємства вчений обґрунтовує як його здатність швидко реагувати на мінливе ринкове середовище шляхом ефективного управління системою внутрішніх ресурсів на інноваційній основі та з урахуванням викликів сучасності [1].

Таким чином, конкурентоспроможність підприємств – це здатність в умовах вільної конкуренції виробляти товари та послуги, що відповідають вимогам світового ринку, реалізація яких збільшує добробут країни та її громадян. У цілому, виокремлюючи послідовність рівнів конкурентоспроможності, можна стверджувати, що конкурентоспроможність економіки країни – це сумарна конкурентоспроможність її підприємств.

Процес глобалізації має вагомий вплив на агробізнес переважно через міжнародну торгівлю. Швидкий розвиток глобалізації в міжнародній торгівлі створює можливості до більшого поглиблення у сфері міжнародного руху капіталу й ресурсів. Глобалізація не оминає жодної галузі економіки. Початком глобалізації у сільському госпо-

дарстві став той час, коли розпочалася підтримка конкурентоспроможності у торгівлі продовольством. Сьогодні Світова організація торгівлі значною мірою очікує лібералізації політики сільського господарства в європейських країнах. Проте модель сучасного сільського господарства Європи значно обмежує його підтримку переважно через соціальні причини.

Сільське господарство України володіє значними площами сільськогосподарських угідь, високою їх якістю, значними обсягами виробництва зернових культур, соняшника, картоплі, ріпаку тощо. В умовах надлишку продовольства, що виробляється на інтенсивній основі в Європейському Союзі і частково надходить на внутрішній ринок, особливого значення набувають такі риси продукції сільського господарства, як якість та екологічна її чистота. Тому основною метою сільського господарства України є підготовка її до інтеграції з ЄС. У вирішенні завдань подальшого розвитку сільськогосподарського виробництва велике значення має економічний аналіз, за допомогою якого розкриваються недоліки, які допускають у своїй роботі господарства, виявляються резерви підприємств для подальшого збільшення продуктивності продукції за мінімальних затрат праці і засобів виробництва, враховуються внутрішні і зовнішні чинники, що впливають на конкурентоспроможність агроформувань і покращують фінансово-економічний стан підприємств. Із цією метою вважаємо за доцільне провести оцінку господарської діяльності аграрних формувань Львівщини.

Підприємницьке середовище Львівщини представлене такими формами господарювання: особисті селянські господарства, сільськогосподарські підприємства, у тому числі фермерські господарства, які звітують за оперативною звітністю. Протягом досліджуваного періоду 2010–2020 рр. кількість сільськогосподарських підприємств скоротилася на 8,5%, фермерських господарств – на 15,3%, а особистих селянських господарств – на 13,9%.

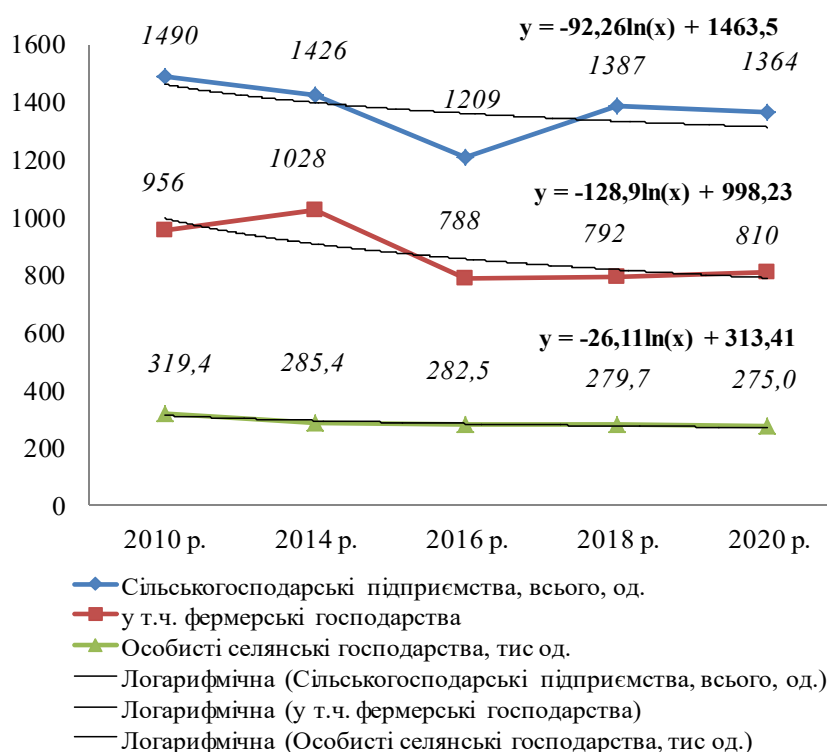

Рис. 1. Динаміка кількості аграрних формувань у Львівській області

Тенденція до зменшення їх кількості відображає наявність конкуренції в системі аграрного виробництва, унаслідок чого найслабші суб'єкти господарювання припиняють діяльність (див. рис. 1).

Аналогічно відбулися зміни у землекористуванні та виробництві продукції аграрних формувань (табл. 1). Слід відзначити помітне збільшення площі використовуваних підприємствами угідь, що відображає їхні успіхи в конкуренції за право використання (оренди) земель сільськогосподарського призначення. Такий процес позитивний, оскільки рівень технологічної ефективності виробництва сільськогосподарських підприємств за ключовими показниками значно вищий, ніж у особистих селянських господарств.

Отже, продукція сільського господарства Львівщини протягом 2010–2020 рр. збільшилася на 45,0%, у тому числі у сільськогосподарських підприємствах – у 2,3 рази, особистих селянських господарств – на 5,8%. Таким чином, підприємства у 2020 р., використовуючи 54,3% сільськогосподарських угідь, виробили 49,5% продукції, що більше порівняно з 2010 р. на 18,7 в. п. Частка особистих селянських господарств у загальному обсязі суттєво зменшилася, але залишається ще вагомою – 50,5% (у 2010 р. – 69,2%). Особисті селянські господарства виробляють майже половину продукції рослинництва (46,2%) та понад 60% продукції тваринництва (61,0%).

У цілому впродовж 10 останніх років (окрім 2015 р.) обсяг продукції сільського господарства на Львівщині зростає. Для прикладу, у 2020 р. відносно 2019 р. обсяг продукції зріс на 4,4%, що забезпечило перше місце серед регіонів (в Україні – зменшення на 10,1%). Зростання відбулося у особистих селянських господарств на 1,6% (за рахунок збільшення виробництва продукції рослинництва), на підприємствах – на 7,3% (за рахунок збільшення виробництва продукції рослинництва і тваринництва).

Частка області у загальнодержавному обсязі продукції сільського господарства становила у 2020 р. 3,9%. На одну особу населення припадало 9584 грн продукції. Серед регіонів України за обсягом сільськогосподарського виробництва Львівська область посіла 14-е місце, за обсягом у розрахунку на одну особу – 19-е місце.

У цілому, аналізуючи господарську діяльність підприємств за площею землекористування і обсягами виробництва продукції, складається враження, що деградація їх у ринкових умовах припинилася. Вони стали потужнішими і витривалішими до ринкових трансформацій. Отже, виникає об'єктивна необхідність ґрунтовного вивчення їхньої господарської діяльності (табл. 2).

Проведений аналіз свідчить, що кількість сільськогосподарських підприємств протягом досліджуваного періоду скоротилася на 8,5%, а кількість найманих працівників, зайнятих у сільському господарстві, зменшилася на 12,8%. Середньомісячна заробітна плата штатного працівника збільшилася у 5,7 рази й у звітному 2020 р. становила 8 980 грн. Але відносно 2019 р. спостерігаємо її скорочення на 6%, що, очевидно, пов'язано з інфляційними процесами в економіці держави.

Поряд із цим упродовж останнього десятиліття у діяльності сільськогосподарських підприємств Львівщини спостерігаються і позитивні зміни, які доцільно позиціонувати як зростання рівня їхньої конкурентоспроможності.

Свідченням конкурентних переваг цих підприємств є зростання площі землекористування та рівня заробітної плати як результат конкурентної боротьби за ресурси. Помітне суттєве збільшення обсягів виробництва й реалізації продукції, що свідчить про закріплення позицій підприємств на ринку. Аналогічно спостерігається ріст питомої ваги підприємств, які одержали чистий прибуток до 82,9%, а фінансового результату від ведення господарської діяльності – у 4,1 рази. Помірно високі показники рентабельності операційної діяльності підприємств продовжують формувати інвестиційну привабливість галузі регіону.

Проте разом із позитивними змінами у діяльності підприємств є низка проблем, які пов'язані з недостатнім використанням природно-економічного й людського потенціалу, незадовільним станом матеріально-технічної бази виробництва тощо. Значною проблемою у формуванні конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств Львівщини є відсутність достатнього державного фінансування щодо відновлення продуктивності ґрунтів, що знижує ефективність ведення сільського гос-

Таблиця 1

Динаміка та структура виробництва продукції сільського господарства за категоріями господарств (у порівняних цінах 2016 р.), млн грн

Форма господарювання	Площа сільськогосподарських угідь		Продукція сільського господарства					
			Всього		у тому числі			
	тис га	%	млн грн	%	рослинництво млн грн	%	тваринництво млн грн	%
2010								
Усі категорії господарств	1265,5	100,0	16563,4	100,0	9347,6	100,0	7215,8	100,0
у т. ч. підприємства	469,4	37,1	5095,6	30,8	3318,7	35,5	1776,9	24,6
особисті селянські господарства	796,1	62,9	11467,8	69,2	6028,9	64,5	5438,9	75,4
2015								
Усі категорії господарств	1261,5	100,0	20237,4	100,0	13198,5	100,0	7038,9	100,0
у т. ч. підприємства	527,4	41,8	8269,2	40,9	6232,5	47,2	2036,7	28,9
особисті селянські господарства	734,1	58,2	11968,2	59,1	6966,0	52,8	5002,2	71,1
2020								
Усі категорії господарств	1241,5	100,0	24007,2	100,0	16938,0	100,0	7069,2	100,0
у т. ч. підприємства	673,7	54,3	11872,0	49,5	9115,4	53,8	2756,6	39,0
особисті селянські господарства	567,8	45,7	12135,2	50,5	7822,6	46,2	4312,6	61,0

Джерело: розраховано на основі статистичного збірника «Сільське господарство Львівської області. 2021. С. 12–14

Показники розвитку сільськогосподарських підприємств

Вид підприємств	Роки					2020 р. до, %	
	2010	2014	2016	2019	2020	2010 р.	2019 р.
Кількість підприємств, од.	1490	1426	1209	1342	1364	91,5	101,6
Площа с.-г. угідь, тис га	221,1	307,9	343,0	378,9	391,6	177,1	103,4
Кількість найманих працівників, тис осіб	12,5	9,8	10,1	10,6	10,9	87,2	102,8
Середньомісячна заробітна плата штатного працівника, грн	1574	2961	4559	9552	8980	570,5	94,0
Продукція сільського господарства, усього, у постійних цінах 2016 р., млн грн	5095,6	8694,8	8967,9	11063,3	11872,0	232,9	107,3
- у т. ч. на 1 га с.-г. угідь, тис грн	23,0	28,2	26,1	29,2	30,3	131,5	103,8
- на 1 працівника, тис грн	407,6	887,2	887,9	1043,7	1089,2	267,2	104,3
Чистий прибуток (збиток), млн грн	378,3	1245,6	740,2	727,8	1488,2	393,4	204,5
- у т. ч. на 1 га с.-г. угідь, грн	1710,9	4045,5	2158,0	1920,8	3800,3	222,1	197,8
- на 1 працівника, грн	30264	127102	73287	68660	136532	451,1	198,9
Підприємства, які одержали чистий прибуток, %	72,6	82,6	80,9	81,5	82,9	+10,3в.п	+1,4в.п
Фінансовий результат, млн грн	484,9	2725,1	1248,0	1424,2	1964,7	405,2	138,0
Рівень рентабельності операційної діяльності, %	20,1	30,6	22,0	4,4	14,5	-5,6в.п.	+10,1 в.п

Джерело: розраховано на основі статистичного збірника «Сільське господарство Львівської області. 2021. С. 24–28

подарства в регіоні. Окрім того, за останні десять років значно знизилася рівень зайнятості сільського населення та професійний рівень виробників сільськогосподарської продукції. Ділова активність сільського населення низька. Підвищення її потрібно розглядати як довготерміновий послідовний процес пошуку й реалізації управлінських рішень у всіх сферах діяльності підприємств відповідно до вибраної стратегії довготермінового розвитку з урахуванням змін у зовнішньому оточенні та стану засобів самого підприємства, а також внесення відповідних коректив.

Одним із найважливіших напрямів підвищення конкурентоспроможності продукції є її цінова перевага, для забезпечення якої собівартість як базова величина ціни повинна формуватися за низьковитратним принципом, що досягається за рахунок удосконалення галузевої структури суб'єктів господарювання, запровадження науково обґрунтованої спеціалізації та концентрації виробництва, підвищення продуктивності праці, ефективного використання ресурсів і виробничого потенціалу з урахуванням вимог ринку.

Розв'язання проблеми підвищення рівня конкурентоспроможності продукції підприємств Львівщини вимагає вирішення комплексу техніко-організаційних питань. Підвищення конкурентоспроможності виробництва доцільніше здійснювати на інтенсивній основі із запровадженням системи машин для комплексної механізації усіх технологічних процесів, що сприяє зростанню продуктивності праці, зменшенню втрат продукції та зниженню її собівартості. Із метою підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва необхідно запровадити механізм державної підтримки аграрного виробництва за рахунок цінового регулювання паритетного розвитку, пільгового кредитування, дотування виробництва, стимулювання інновацій тощо.

Важливим напрямом підвищення конкурентоспроможності аграрних формувань є прямі дотації сільському господарству за продані ними переробним підприємствам молоко й м'ясо у живій масі. Доцільним є створення відповідного фонду підтримки і стабілізації доходів сільськогосподарських товаровиробників незалежно від їх

форм власності та господарювання. Значну роль у поліпшенні конкурентних переваг відіграють спеціалізація й інтеграція суб'єктів господарської діяльності, їхня інноваційно-інвестиційна діяльність, розвиток інфраструктури. Однією з форм інтеграції є кластеризовані об'єднання сільськогосподарських і переробних підприємств як перспективний вид організації виробничо-комерційної взаємодії суб'єктів господарювання.

Подолання сучасних проблем і розвиток конкурентоспроможності аграрних формувань на перспективу можливі за умов формування ефективної системи управління, спрямованої на стратегічний розвиток та отримання довгострокових результатів. Ефективна аграрна політика повинна враховувати специфіку аграрної сфери, фінансовий стан підприємств і гарантувати економічну безпеку сільськогосподарських виробників. Конкретні програми регулювання мають відповідати принципам узгодженості положень різних нормативних актів і повноти розв'язання завдань. Застосування стратегічного управління для підвищення конкурентоспроможності аграрних формувань є важливим, адже враховує не лише зовнішні чинники впливу, а й перш за все внутрішні резерви підвищення ефективності.

Висновки. Отже, в умовах глобалізаційних викликів аграрним формуванням Львівщини доводиться діяти у конкурентному середовищі, знаходити і розширювати свою нішу на ринку, опанувати новий тип економічної поведінки, забезпечувати свою конкурентоспроможність. Серед організаційно-економічних напрямів удосконалення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання регіону доцільно виділити такі: активізація інвестиційної та інноваційної діяльності, технічне переоснащення господарств; розроблення заходів, спрямованих на ефективне використання виробничих і фінансових ресурсів; поліпшення системи управління персоналом та мотивацією праці; комплексний підхід до диверсифікації і планування виробництва; модернізація маркетингових інструментів управління, що забезпечить рентабельність операційної діяльності господарств, збільшить обсяги реалізації продукції, максимально задовольнить потреби споживачів і підвищить конкурентоспроможність товаровиробників.

Список використаних джерел:

1. Yurii Lopatynskiy, Oleg Melnyk, Liudmyla Sybyrka, Anzhela Melnyk, Zoriana Kobeli. Directions of Enhancement of the Competitiveness of National Economy Agricultural Sector. *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)*. Scopus Journal. November 2019. Volume 8. Issue 4. P. 8361–8365. URL: <https://www.ijrte.org/download/volume-8-issue-4> (дата звернення: 04.11.2021).
2. Азов Г.Л., Челенков А.П. Конкурентные преимущества фирмы. Москва : ОАО «Типография «НОВОСТИ», 2000. 256 с.
3. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств : підручник. Київ : КНЕУ, 2013. 774 с.
4. Ансофф И. Стратегическое управление / пер. с англ. Л.И. Евенко. Москва : Экономика, 1993. 519 с.
5. Дикань В.Л., Шраменко В.О. Стратегічні орієнтири державного регулювання суб'єктів малого та середнього бізнесу. *Стратегічні аспекти управління конкурентоспроможністю підприємств у цифровому економічному просторі* : колективна монографія / за ред. д.е.н., проф. О.В. Ареф'євої. Київ : ФОП Маслаков, 2019. С. 47–55.
6. Лупенко Ю.О. Підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості агропромислового виробництва на основі розвитку кластерних систем / за ред. Ю.О. Лупенка, М.Ф. Кропивка, М.Й. Маліка та ін. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2013. 40 с.
7. Малік М.Й., Шпикуняк О.Г. Розвиток аграрного підприємництва в умовах інституціональних трансформацій. *Економіка АПК*. 2017. № 2. С. 5–16.
8. Маркіна І.А., Варахсіна О.В. Ключові аспекти формування конкурентоспроможності підприємств агропродовольчої сфери країни. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2018. Вип. 193. С. 47–56.
9. Мельник Л.Ю., Макаренко П.М., Кириленко І.Г. Економічна теорія на межі тисячоліть : навчальний посібник. Київ : ІАЕ УААН, 2003. 748 с.
10. Портер М.Е. Стратегія конкуренції: методика аналізу галузей і діяльності конкурентів / пер. з англ. А. Олійник, Р. Скільський. Київ : Основи, 1998. 390 с.
11. Саблук П.Т., Кропивка М.Ф. Кластеризація як механізм підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості аграрної економіки. *Економіка АПК*. 2010. № 1. С. 3–12.
12. Сільське господарство Львівської області 2020 : статистичний збірник / Головне управління статистики у Львівській області. Львів, 2021. С. 147.
13. Стельмашук А.М., Гангал Л.С. Перспективні напрямки трансформації суб'єктів аграрного ринку в умовах глобалізації економічних процесів. *Сталий розвиток економіки*. 2015. Вип. 2. С. 5–12.
14. Томпсон А. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации. Москва, 2001. 451 с.
15. Фатхутдинов Р.А. Управление конкурентоспособностью организации ; 2-е изд., испр. и доп. Москва : Эксмо, 2005. 544 с.
16. Шумпетер Й. Теория экономического развития. Москва : Прогресс, 1983. 402 с.
17. Яців І., Яців С. Особливості формування конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств. *Економічний аналіз*. 2018. Т. 28(1). С. 278–285.

References:

1. Lopatynskiy Y., Melnyk O., Sybyrka L., Melnyk A., Kobeli, Z. (2019) Directions of Enhancement of the Competitiveness of National Economy Agricultural Sector. *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)*. Scopus Journal, [online], Volume 8, Issue 4, pp. 8361–8365. Available at: <https://www.ijrte.org/download/volume-8-issue-4> (accessed 04 November 2021).
2. Azov G.L., Chelenkov A.P. (2000) Konkurentnyye preimushchestva firmy [Competitive advantages of the company]. Moscow: JSC "Printing house" NEWS ". (in Russian)
3. Andriyichuk V.G. (2013) Ekonomika ahrarykh pidpryyemstv [Economics of agricultural enterprises]: textbook. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)
4. Ansoff I. (1993) Strategicheskoye upravleniye [Strategic management]. Translation from English L.I. Evenko. Moscow: Economics. (in Russian)
5. Dikan V.L., Shramenko V.O. (2019) Stratehichni oriyentiry derzhavnoho rehulyuvannya sub'yektiv maloho ta serednoho biznesu [Strategic guidelines for state regulation of small and medium-sized businesses]: collective monograph. *Stratehichni aspekty upravlinnya konkurentospromozhnistyu pidpryyemstv u tsyfrovomu ekonomichnomu prostori* [Strategic aspects of managing the competitiveness of enterprises in the digital economic space]. [ed. Doctor of Economics, Prof. Arefieva O.V.]. Kyiv: FOP Maslakov, pp. 47–55. 490 p.
6. Lupenko Yu.O., Mesel-Veselyak V.Ya., Shpykulyak O.G. (2018) Pidvyshchennya konkurentospromozhnosti ta sotsial'noyi spryamovanosti ahropromyslovoho vyrobnytstva na osnovi rozvytku klasternykh system [Development of forms of management in agriculture: problems and solutions]. Scientific report, ed. Lupenko Yu. O. Kyiv: NSC "IAE".
7. Malik M.J., Shpykulyak O.G. (2017) Rozvytok ahrarynoho pidpryyemnytstva v umovakh instytutsional'nykh transformatsiy [Development of agrarian entrepreneurship in the conditions of institutional transformations]. *Economics of AIC*, no. 2, pp. 5–16.
8. Markina I.A., Varakhina O.V. (2018) Klyuchovi aspekty formuvannya konkurentospromozhnosti pidpryyemstv ahroproduktivnoyi sfery krayiny [Key aspects of forming the competitiveness of agri-food enterprises in the country]. *Bulletin of the P. Vasylenko Kharkiv National Technical University of Agriculture*, no. 193, pp. 47–56.
9. Melnik L.Yu., Makarenko P.M., Kyrylenko I.G. (2003) Ekonomichna teoriya na mezhi tysyacholit [Economic theory at the turn of the millennium]: textbook. Kyiv: IAE UAAS.
10. Porter M.E. (1998) Stratehiya konkurentsiyi: metodyka analizu haluzey i diyal'nosti konkurentiv [Competition strategy: methods of analysis of industries and competitors]. Translated from English A. Oliynyk and R. Skilsky. Kyiv: Basics. (in Ukrainian)
11. Sabluk P.T., Kropyvko M.F. (2010) Klasteryzatsiya yak mekhanizm pidvyshchennya konkurentospromozhnosti ta sotsial'noyi spryamovanosti ahrarynoyi ekonomiky [Clustering as a mechanism for increasing the competitiveness and social orientation of the agricultural economy]. *Economics of AIC*, no. 1, pp. 3–12.

12. Main Office of Statistics in Lviv Region (2021). *Sil's'ke hospodarstvo L'vivs'koyi oblasti 2020* [Agriculture of Lviv region 2020]: statistical collection, Lviv: Main Office of Statistics in Lviv Region.
13. Stelmashchuk A.M., Gangal L.S. (2015) Perspektivni napryamky transformatsiyi sub'yektiv ahrarynoho rynku v umovakh hlobalizatsiyi ekonomichnykh protsesiv [Perspective directions of transformation of subjects of the agrarian market in the conditions of globalization of economic processes]. *Sustainable economic development*, no. 2, pp. 5–12.
14. Thompson A. (2001) *Strategicheskyy menedzhment: kontseptsii i situatsii* [Strategic management: concepts and situations]. Moscow (in Russian).
15. Fatkhutdinov R.A. (2005) *Upravleniye konkurentosposobnost'yu organizatsii* [Management of competitiveness of the organization]. 2nd edition, corrected and supplemented. Moscow: Exmo. (in Russian)
16. Schumpeter J. (1982) *Teoriya ekonomicheskogo razvitiya* [Theory of economic development]. Moscow: Progress. (in Russian)
17. Yatsiv I., Yatsiv S. (2018) Osoblyvosti formuvannya konkurentnykh perevah sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv [Peculiarities of the formation of competitive advantages of agricultural enterprises]. *Economic Analysis*, no. 28 (1), pp. 278–285.

КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ АГРАРНЫХ ФОРМИРОВАНИЙ ЛЬВОВЩИНЫ: ОЦЕНКА УРОВНЯ И НАПРАВЛЕНИЯ ПОВЫШЕНИЯ

Аннотация. В статье обоснованы методические подходы к оценке конкурентоспособности субъектов хозяйствования агробизнеса. Проведен финансово-экономический анализ деятельности аграрных формирований Львовщины в условиях евроинтеграции. Выделены факторы, влияющие на конкурентоспособность товаропроизводителей на современном этапе экономического развития. Определено, что формирование конкурентных преимуществ аграрных формирований связано с активизацией их инновационной деятельности, оптимизацией системы управления и организацией производства. Предложены направления повышения конкурентоспособности хозяйствующих субъектов на перспективу.

Ключевые слова: конкурентоспособность, аграрные формирования, евроинтеграция, конкурентная среда, эффективность производства, стратегическое управление, инновации.

COMPETITIVENESS OF AGRICULTURAL FORMATIONS OF LVIV REGION: ASSESSMENT OF LEVEL AND DIRECTIONS OF INCREASE

Summary. Intensification of European integration processes and gradual liberalization of foreign trade creates prospects for agribusiness entities to enter world markets and at the same time creates the preconditions for foreign producers to access domestic markets. Maintaining stable competitive positions of agricultural formations requires ensuring compliance of agricultural products with international standards of quality and safety, substantiation of the system of strategic directions of development from the standpoint of innovation, least risk and maximum efficiency. Therefore, at the present stage of economic development, the issue of ensuring a high level of competitiveness of agribusiness entities and compliance of their products with European market requirements becomes relevant. It is important to take into account the regional peculiarities of the functioning of economic entities. Competitiveness determines their place and role in the territorial division both in the region and in the country and abroad. The business environment of Lviv region is represented by the following forms of management, namely: personal farms, agricultural enterprises, including farms, which report on operational accounting. The tendency to decrease their number reflects the presence of competition in the agricultural production system, as a result of which the weakest economic entities cease to operate. Thus, the main task of ensuring the competitiveness of agricultural formations in today's conditions is a set of measures aimed at implementing modern models of enterprise management, promoting the use of new communication technologies, stimulating the production of quality products capable of withstanding tough competition in the European market. As a result of the long-term research, organizational and economic directions of improving the competitiveness of economic entities in the region are substantiated, which will ensure profitability of operating activities of farms, increase sales, maximize customer needs and increase competitiveness of Lviv region producers.

Key words: competitiveness, agrarian formations, European integration, competitive environment, production efficiency, strategic management, innovations.